

MESIĆ O OLUJI PREDSEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE STJEPAN
MESIĆ
ZA "SLOBODNU" KOMENTIRA MEĐUNARODNO ISTRAŽIVANJE
"INICIJATIVA ZNANSTVENIKA" O RATU U HRVATSKOJ

Hrvatska je gurala Srbe Miloševiću

Ponešto svjetla na Oluju bacaju transkripti Tuđmanovih razgovora koje sam pokazao javnosti. Mora se znati što se radilo u ime Hrvatske, i kada su se radile nedopustive stvari

piše [Damir PILIĆ](#)

U prošlom broju "Spektra" objavili smo rezultate međunarodnog istraživanja "Rat u Hrvatskoj 1991.-1995.", obavljenog u sklopu velikog projekta "Inicijativa znanstvenika" koji se bavio raspadom Jugoslavije. Podsjetimo, projekt su financirali američki istraživački instituti, a u njemu je sudjelovalo oko 250 znanstvenika iz 27 zemalja. Svakako treba naglasiti da je riječ o prvom pokušaju znanstveno objektivnog prikaza rata u Hrvatskoj, samo desetljeće nakon njegova završetka.

Kako smo prošle subote istaknuli, međunarodni istraživački tim zaključio je da glavnu odgovornost za rat snosi velikosrpska politika Slobodana Miloševića, ali da je izbijanju ratnih sukoba pridonijela i Tuđmanova neosjetljivost na strahove hrvatskih Srba od ponavljanja ustaških zločina iz Drugog svjet-skog rata. Također, znanstvenici ističu da Tuđman jest preferirao etnički ho-mogenu Hrvatsku, ali da operacija "Oluja" nije bila etničko čišćenje hrvat-skih Srba, jer, kako stoji u izvještaju, "nema dokaza da ih je hrvatska vlada planirala protjerati".

Danas, neposredno uoči 12. obljetnice "Oluje", donosimo komentare rezultata istraživanja od strane predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, kao i od samih znanstvenika koji su bili aktivno uključeni u rješavanje kon-troverzija oko rata u Hrvatskoj.

U analizi ratnih događanja 1991. godine znanstvenici ističu "pokušaj novoizabrane hrvatske Vlade da smanji udio Srba u policijskim snagama". U izvještaju stoji da su takvi potezi "bez svake sumnje pridonosili pogoršanju atmosfere straha među Srbima u Hrvatskoj i jačali rastući nacionalizam među srpskim stanovništvom". Kako ste Vi bili važan član te vlade, zanimao bi nas Vaš komentar ovih zaključaka.

U osnovi, zaključak koji navodite je točan. Postojala je tendencija da se metodama koje bi se teško mogle nazvati demokratskima smanji udio Srba u policiji. To je dobrim dijelom i ostvareno. Ja ne kažem da je trebalo ostaviti očiti nerazmjer u broju Hrvata i Srba u policiji, to je doista bio problem, ali svakako ne smatram da se rješavanju toga pitanja prišlo na pravi način. Isto je tako točno, a ja sam to već i javno rekao, da su vlasti nove hrvatske države povlačile neke poteze koji su, objektivno gledano, gurali Srbe u Hrvatskoj u naručje Miloševića i njegove velikosrpske politike. Ne treba, međutim, zaboraviti da su na svoj način tome pridonosili i neki Srbi - pripadnici policije, koji su izjavljivali kako na svojim kapama ne žele nositi hrvatski grb, a takve su se njihove izjave plasirale u javnost.

Napad i obrana

U izvještaju se sugerira da je i hrvatski državni vrh bio zainteresiran za ratnu opciju: "Dokazi upućuju na pomisao da su Hrvati, a posebno predsjednik Tuđman, bili spremniji ući u rat nego pregovorima doći do autonomnog statusa Srba u Hrvatskoj ili sudjelovati u konfederalnom preuređenju Jugoslavije." Možete li to potvrditi ili demantirati?

Ja jesam u ono vrijeme bio u vrhu vlasti u Hrvatskoj i često sam kontaktirao s predsjednikom Tuđmanom, ali ne bih se usudio tvrditi kako znam što je njemu doista bilo na umu. Kada bih ga povremeno upozoravao na stvari za koje sam smatrao da nisu u

redu, on bi u pravilu prihvatio moje mišljenje, ali je vrlo često već sljedećega dana rekao nešto posve suprotno. U svakome slučaju, nepobitna je činjenica da je Hrvatska Miloševiću nudila koncept preuređenja Jugoslavije na konfederalnoj osnovi i da on na taj prijedlog nikada nije ni odgovorio. U toj situaciji nama nije preostalo drugo nego da temeljem prava koje nam je davao Ustav iz godine 1974. proglasimo odvajanje od Jugoslavije, dakle - nezavisnost. A kada smo bili napadnuti, morali smo se braniti. Znanstvenici nedvojbeno glavnu odgovornost za rat pripisuju Srbiji i projektu velike Srbije, ali ukazuju i na odgovornost Hrvata, prije svega u "izazivačkim potezima Tuđmanova režima" prema hrvatskim Srbima. U tom kontekstu spominje se i jedna Vaša izjava iz toga vremena, ona o "blatu i srpskim opancima"? Prije svega, moram ispraviti citat. Nisam govorio o blatu, nego o prašini na opancima. A stvar je vrlo jednostavna i nije ni u kojem slučaju uvredljiva za Srbe. Ja sam to rekao kad je započela realizacija one sulude politike odcjepljivanja općina s većinskim srpskim stanovništvom od Hrvatske. I sve što sam želio reći je ovo: Srbi su u Hrvatsku došli bježeći pred turskim zulumom. Došli su bez ičega, kao izbjeglice, doslovno - samo s prašinom na opancima. A sada su vođe srpske pobune htjeli da Srbi odu iz Hrvatske, ali na način da Hrvatskoj oduzmu dijelove njezina teritorija. O tome sam ja govorio. Dakle, da Srbi - ako žele otići iz Hrvatske - ne mogu otimati hrvatsku zemlju. To je smisao i to je, ako ne interpretirate sa zlom namjerom, i jasna poruka te moje toliko puta citirane izjave. A što sam spominjao opanke, pa i to je posve jasno i nimalo uvredljivo. Pa nisu Srbi u vrijeme kada su došli u Hrvatsku hodali u kožnim čizmama, hodali su u opancima. To je naprosto činjenica.

Suđenje

U zaključku istraživanja ističe se da Tuđman jest preferirao etnički homogenu Hrvatsku, ali se tvrdi da Oluja ipak nije bila etničko čišćenje hrvatskih Srba, jer "nema dokaza da ih je hrvatska Vlada planirala protjerati"?

U vrijeme Oluje ja sam bio u oporbi. Dakle, o onome što se raspravljalo i odlučivalo u najužem vodstvu države ja saznajem - baš kao i šira javnost - naknadno i u fragmentima. Ponešto svjetla na taj kompleks bacaju poznati transkripti razgovora što ih je vodio tadašnji predsjednik Tuđman i koje sam ja stavio na uvid javnosti baš zato što smatram da javnost ima pravo znati što se radilo u ime Hrvatske i hrvatskog naroda, pa i onda kada su se radile nedopustive stvari; pogotovo onda! Ima stvari koje se ne može dokazati i za koje vjerojatno nikada neće biti moguće pružiti egzaktna dokaza. Sumnje će, međutim, ostati. Činjenica je da su se zločini dogodili nakon Oluje, a okolnosti u kojima su se dogodili upravo se rasvjetljavaju na nekim suđenjima.

Jedan od zaključaka istraživanja koji se odnosi izravno na Oluju glasi ovako: "Iako je hrvatska policija štitila pravoslavne crkve, još uvijek je potrebno da netko objasni Vladin neuspjeh u tome da preduhitri i spriječi pljačku i ubojstvo više stotina Srba koji su nakon Oluje ostali u Krajini." Možete li pokušati objasniti taj "Vladin neuspjeh"?

Ne bih se u to upuštao. Zaključak koji navodite upućuje na to da se - kada se htjelo - nešto i moglo učiniti. Slijedom toga moglo bi se reći kako nije postojala namjera da se spriječi ono što se dogodilo, pa se zato i dogodilo. No, to je samo logička konstrukcija. Mislim da je bolje da istražitelji, i sudski i oni na strani povjesničara, i dalje rade svoj posao, pa ćemo onda doći i do pravoga i cjelovitog odgovora na pitanje što ste ga postavili.

Uzroci rata

Možete li u jednoj rečenici objasniti uzroke rata u Hrvatskoj?

Osnovni je uzrok rata u Hrvatskoj, ali naglašavam: osnovni, Miloševićeva velikosrpska politika i njegov pokušaj da tu politiku realizira silom oružja. No, stvar je ipak suviše kompleksna da bi je netko odgovoran mogao pokušati objasniti jednom jedinom rečenicom.

Zaključno: kako ocjenjujete studiju međunarodnoga tima stručnjaka koja analizira rat u Hrvatskoj?

Pozdravljam njihov napor da se bez strasti i emocija, barem što se rezultata tiče, pozabave zbivanjima iz naše najnovije prošlosti za koje smo mi, neposredni protagonisti

i suvremenici na prostorima bivše Jugoslavije, svatko na svojoj strani, do sada pokazali kako je nismo u stanju analizirati na način da ponudimo sliku koja će biti jednako prihvatljiva svima, barem svima onima kojima je stalo do činjenica i do istine. Mene nimalo ne smeta što je ova studija otvorila barem isto onoliko pitanja na koliko je pokušala dati odgovore. Ja je i ne smatram završetkom, nego tek početkom ozbiljnoga istraživanja rata u Hrvatskoj. Ključno je postaviti prava pitanja. Samo onda moći ćemo doći i do pravih odgovora. A da će uvijek biti onih koji će bježati od istine, ili će je nastojati sakriti i negirati, to je jasno. Bitno je da to ne bude državna politika - ne samo u Hrvatskoj.